

ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ. ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ

УДК 159.923.2:316.647.8-055.3/.7

DOI <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2025.3/01>**Конев О. С.**

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

ВНУТРІШНЬООСОБИСТІСНА ЗРІЛОСТЬ У ЛГБТІК ТА ГЕТЕРОСЕКСУАЛЬНИХ ОСІБ: РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ПОРІВНЯННЯ

Стаття присвячена вивченню внутрішньоособистісної зрілості як ключового інтегративного конструкту, що визначає рівень психологічної цілісності, автономії, відповідальності, емпатії та здатності до саморефлексії. У статті розкрито особливості міжгрупових відмінностей у структурах зрілості представників ЛГБТІК-спільноти та гетеросексуальних осіб. Емпіричне дослідження проведено із застосуванням опитувальника особистісної зрілості О. С. Штепи, що дозволило кількісно оцінити ступінь реалізації десяти ключових особистісних рис та виявити типові моделі їх інтеграції.

Здійснено опитування 100 респондентів (60 гетеросексуальних і 40 ЛГБТІК) в онлайн-форматі. Встановлено, що у більшості учасників обох груп переважає необхідний рівень зрілості, проте серед гетеросексуальних осіб зафіксовано значно більшу частку критичного рівня (36,7 %) порівняно з ЛГБТІК-групою (7,5 %). З'ясовано, що в ЛГБТІК-групі домінує емоційно-креативна модель інтеграції (контактність, креативність, самоприйняття, синергічність), тоді як у гетеросексуальній – структурно-функціональна (відповідальність, автономність, життєва філософія).

Інтерпретовано отримані результати в контексті досвіду маргіналізації, соціального тиску та ширших соціокультурних зрушень, які визначають сучасний стан українського суспільства. Ці зрушення включають як екзистенційну невизначеність, пов'язану з війною, політичною та економічною нестабільністю, так і дестабілізацію усталених соціальних норм, появу нових форм ідентичності, зростання поліваріантності особистісного самовизначення. З'ясовано, що виявлені відмінності у структурі інтеграції особистісних рис можуть свідчити про наявність альтернативних механізмів досягнення психологічної цілісності, які формуються під тиском зовнішніх викликів.

Результати дослідження можуть бути використані в подальших міжгрупових емпіричних роботах у сфері психології ідентичності, а також у психотерапевтичній практиці, психопрофілактиці та створенні підтримувальних інтервенцій для осіб, які зазнають стигматизації чи психологічного навантаження через свою ідентичність.

Ключові слова: внутрішньоособистісна зрілість, ЛГБТІК, психологічне благополуччя, відповідальність, психологічна адаптація, сексуальна орієнтація, стигматизація.

Постановка проблеми. На етапі радикальних трансформацій, що відбуваються в Україні, зростає роль особистості, здатної до саморегуляції, прийняття рішень в умовах невизначеності, емоційної зрілості та відповідальності за себе й оточення. Внутрішньоособистісна зрілість стає не лише індикатором психологічного благополуччя, але й фундаментом для соціальної інтегрованості та сталості особистісної ідентичності. Її розвиток особливо актуальний у поколіннях, що пережили або переживають травматичні досвіди (війна,

міграція, соціальні втрати), оскільки дозволяє зберігати функціональність, суб'єктність і автентичність у кризових умовах. У цьому контексті ціллю даної статті є емпіричне порівняння рівнів внутрішньоособистісної зрілості між представниками ЛГБТІК-спільноти та гетеросексуальними респондентами з урахуванням їхніх ідентичних та соціокультурних відмінностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній момент існує ряд наукових підходів, переважно у вітчизняній та європейській

психології, де робиться спроба комплексного дослідження внутрішньоособистісної зрілості як інтегративного конструкту. О. С. Штепа розглядає її як системну якість особистості, що включає афективний, когнітивний і ціннісний рівні функціонування, здатність до відповідальності, самоприйняття та децентрації.

Сучасні емпіричні дослідження підтверджують зв'язок між рівнем зрілості та здатністю до побудови стабільних стосунків, психологічного благополуччя та рефлексивної обробки досвіду (Гао, Чен, Чжан, 2024; Чжао, Су, Хоу, 2023). У контексті сексуальної ідентичності особистісна зрілість постає як буферний чинник у подоланні міноритарного стресу (Барнхарт, 2023), а також як маркер ресурсності в умовах підвищеної вразливості до соціальної стигматизації (Менегуццо та ін., 2021). Де Сімоні і Белоус (2021) вказують на важливість зрілості для задоволеності стосунками у ЛГБТІК-партнерстві.

Водночас у вітчизняній психології дослідження, що поєднують оцінку зрілості з міжгруповим аналізом (ЛГБТІК/гетеросексуальні респонденти), залишаються поодинокими, що зумовлює потребу в поглибленому емпіричному вивченні цього питання.

Постановка завдання. Метою статті є емпіричне дослідження рівнів внутрішньоособистісної зрілості у представників ЛГБТІК-спільноти та гетеросексуальних осіб із використанням опитувальника особистісної зрілості О. С. Штепи, а також порівняльний аналіз реалізованих і нерозвинених інтегративних рис у кожній з груп з метою виявлення психологічних ресурсів і вразливостей, пов'язаних із особистісною інтеграцією в контексті сексуальної ідентичності.

Виклад основного матеріалу. Дослідження проводилось упродовж січня – квітня 2025 року з використанням опитувальника особистісної зрілості, розробленого О. С. Штепою, який дозволяє оцінити рівень сформованості 10 інтегративних рис особистості: синергічності, автономності, контактності, самоприйняття, креативності, толерантності, відповідальності, глибини переживань, децентрації та життєвої філософії [1, с. 47–51]. Інструмент дає змогу не лише кількісно оцінити кожну з рис, але й сформулювати цілісний профіль особистісної зрілості, що включає як сильні сторони, так і потенційно нерозвинені аспекти. Основною метою дослідження було виявлення міжгрупових відмінностей у структурі внутрішньоособистісної зрілості між представниками ЛГБТІК-спільноти та гетеросексуальними рес-

пондентами, а також вивчення патернів інтеграції особистісних рис у кожній із груп з урахуванням соціального контексту, досвіду маргіналізації та ідентифікаційних особливостей.

Збір даних здійснювався у форматі анонімного онлайн-опитування, що розповсюджувалося через соціальні мережі (Instagram, Telegram, Facebook) та особисті контакти в професійних і активістських колах. Такий спосіб вибору був зумовлений кількома чинниками. По-перше, він забезпечує конфіденційність, яка критично важлива при залученні респондентів із вразливих груп, зокрема представників ЛГБТІК. По-друге, саме соціальні мережі виступають сьогодні одним із найефективніших каналів доступу до молоді, осіб із гнучкими або нечіткими ідентичностями, а також тих, хто уникає традиційних форм дослідження через страх стигматизації [2, с. 14–15]. По-третє, використання особистих контактів дозволило розширити охоплення вибірки, включивши до неї представників як ЛГБТІК-спільноти, так і гетеросексуальних людей, при цьому мінімізуючи селекційне упередження. Такий підхід відповідає логіці максимального варіювання, що є доцільним при дослідженні складних психологічних змінних у контекстно залежних групах.

У роботі використано аналітико-синтетичний метод для узагальнення теоретичних джерел, метод психодіагностики (опитувальник особистісної зрілості О. С. Штепи), порівняльний та кореляційний аналіз для вивчення відмінностей між групами. Опитування проводилось анонімно через соціальні мережі. Обробка даних, зокрема розрахунок коефіцієнтів кореляції Пірсона, здійснювалась за допомогою Microsoft Excel (функції CORREL та зведені таблиці).

У дослідженні взяли участь 100 респондентів, з яких 60 осіб ідентифікували себе як гетеросексуальні, а 40 – як представники ЛГБТІК-спільноти. Формування вибірки здійснювалось за принципом максимального варіювання, що передбачало охоплення осіб різного віку, статі, рівня освіти, соціального статусу та ідентичнісного самовизначення. Такий підхід був зумовлений потребою зафіксувати найширший спектр можливих варіацій внутрішньоособистісної зрілості у контекстно залежних групах. Особливу увагу приділено включенню респондентів із підвищеною соціальною вразливістю, які часто залишаються невидимими в класичних емпіричних вибірках через побоювання стигматизації або втручання в особистий простір [2, с. 14; 3, с. 6]. Збір даних здійснювався онлайн-анонімно, що дозволило знизити поріг тривоги, забезпечити конфіден-

ційність та мінімізувати селекційне упередження.

Психодіагностика проводилась за опитувальником особистісної зрілості О. С. Штепи, який оцінює 10 рис, що відображають інтегрованість, автономність, відповідальність, глибину переживань тощо [1, с. 47–58]. Кожна риса оцінювалась від 1 до 10 балів, і при значенні 7 і вище вважалась реалізованою. Загальний рівень зрілості визначався за кількістю реалізованих рис:

- високий рівень – 7–10 рис;
- необхідний рівень – 4–6 рис;
- критичний рівень – 0–3 риси.

У результаті порівняльного аналізу за групами виявлено:

Серед гетеросексуальних респондентів ($n = 60$):

- 6 осіб (10%) – високий рівень;
- 32 особи (53,3%) – необхідний;
- 22 особи (36,7%) – критичний.

Серед ЛГБТІК-респондентів ($n = 40$):

- 4 особи (10%) – високий рівень;
- 33 особи (82,5%) – необхідний;
- 3 особи (7,5%) – критичний.

Середній бал реалізованих рис склав 4,32 у гетеросексуальній групі та 5,18 у ЛГБТІК-групі.

Риси, за якими ЛГБТІК-учасники продемонстрували вищі показники:

- контактність: 7,48 (гетеро – 6,30);
- самоприйняття: 7,42 (гетеро – 6,75);
- глибина переживань: 7,48 (гетеро – 6,13);
- децентрація: 7,32 (гетеро – 6,52);
- життєва філософія: 7,40 (гетеро – 6,72).

Узагальнені результати розподілу респондентів за рівнями внутрішньоособистісної зрілості ілюструють співвідношення критичного, необхідного та високого рівнів у двох досліджуваних групах – представників ЛГБТІК-спільноти та гетеросексуальних учасників (див. таблицю 1). Такий формат подання забезпечує зручну візуалізацію домінуючих тенденцій у кожній підгрупі та дозволяє здійснити структурне порівняння рівня інтеграції особистості. Представлення результатів у таблиці не лише підсилює наочність, а й сприяє точнішому розумінню якісних відмінностей між групами за ключовими показниками особистісного розвитку.

Таблиця 1

Розподіл рівнів особистісної зрілості за групами

Рівень зрілості	ЛГБТІК ($n = 40$)	Гетеро ($n = 60$)
Високий	4	6
Необхідний	33	32
Критичний	3	22

Було проведено аналіз кореляційних зв'язків для груп ЛГБТІК та гетеросексуальних респондентів з метою виявлення специфічних патернів інтеграції рис особистісної зрілості.

У групі ЛГБТІК найсильніші зв'язки з інтегральним показником кількості реалізованих рис виявилися у таких характеристиках:

- Креативність ($r = 0,61$);
- контактність ($r = 0,57$);
- синергічність ($r = 0,52$);
- самоприйняття ($r = 0,49$);
- автономність ($r = 0,44$).

Це свідчить про те, що саме емоційна відкритість, здатність до творчої інтеграції життєвого досвіду, самоприйняття та міжособистісна чутливість є ключовими психологічними механізмами, які сприяють формуванню внутрішньоособистісної цілісності в ЛГБТІК-групі. Такі характеристики дозволяють особистості не лише адаптуватися до мінливих і часто ворожих соціальних умов, а й зберігати автентичність, психоемоційну стабільність і ціннісну послідовність у складних життєвих контекстах. Отримані дані узгоджуються з висновками Н. Беллет, яка у своєму дисертаційному дослідженні акцентує значущість мультифакторного добробуту, емпатійності, відкритості до досвіду та внутрішньої гнучкості як критично важливих аспектів психологічної стійкості у представниць сексуальних меншин [2, с. 14–16]. Водночас праця Л. Фарнсворт поглиблює ці висновки, вказуючи на інтегративну роль інтра- та інтерперсональної резильєнтності у становленні ресурсної зрілості у трансгендерних осіб. Авторка підкреслює, що саме здатність підтримувати емоційне ядро «Я» в умовах зовнішнього тиску є фундаментальною складовою адаптаційної зрілості [3, с. 6]. У поєднанні, ці висновки підтверджують гіпотезу про те, що досвід соціального виключення може виступати не лише джерелом уразливості, а й тригером для формування складної, гнучкої та цілісної структури особистості.

У гетеросексуальній групі найвищі коефіцієнти кореляції між кількістю реалізованих рис і окремими шкалами спостерігались для:

- відповідальності ($r = 0,55$);
- автономності ($r = 0,51$);
- життєвої філософії ($r = 0,49$);
- контактності ($r = 0,48$);
- децентрації ($r = 0,45$).

Ці дані вказують на домінування структурно-функціональної моделі інтеграції зрілості – з акцентом на раціональне самоуправління, моральну відповідальність і ціннісну рефлексію.

Така структура корелює з базовими уявленнями про зрілість як інструмент функціональної адаптації, що відображено в моделі О. С. Штепи [1, с. 53–58] і концепціях персоніфікованого підходу до розвитку поведінки (Голоско, Скіннер, Рашанда) [5, с. 297–299].

На рисунку 1 зображено графічне порівняння коефіцієнтів Пірсона між окремими рисами особистісної зрілості та загальним числом реалізованих рис у двох досліджуваних групах – ЛГБТІК та гетеросексуальних респондентів. Візуальний аналіз підтверджує вищезазначену відмінність у структурах: емоційно-креативна інтеграція в ЛГБТІК-групі та структурно-адаптивна в гетеросексуальній (див. рисунок 1).

Як видно з Графіка 1, між групами респондентів виявлено суттєві відмінності у структурі інтеграції особистісних рис. У ЛГБТІК-групі спостерігається емоційно-креативна модель внутрішньоособистісної зрілості, яка базується на таких рисах, як креативність, контактність, самоприйняття та глибина переживань. Ці характеристики утворюють систему, де емоційна чутливість, відкритість до досвіду та здатність до міжособистісної взаємодії стають ключовими ресурсами психологічної інтеграції.

Натомість гетеросексуальні респонденти продемонстрували переважно структурно-функціональну (адаптивну) модель. У її основі – автономність, відповідальність, життєва філософія, що відображає орієнтацію на самоконтроль, раціональну регуляцію поведінки та внутрішню

моральну структуру. Такий розподіл може свідчити про різні механізми адаптації до соціальних умов: якщо для ЛГБТІК-осіб особистісна зрілість часто є відповіддю на необхідність інтегрувати досвід маргіналізації, то для гетеросексуальних респондентів вона частіше формується як наслідок нормативного розвитку в умовах меншої зовнішньої загрози [2, с. 14–16; 1, с. 58].

Зокрема, проживання досвіду стигматизації, дискримінації або невидимості в ЛГБТІК-спільноті, як показують отримані дані, може сприяти посиленню розвитку таких особистісних якостей, як емпатійність, афективна рефлексія, креативність, гнучкість мислення, самоприйняття й здатність до децентрації. Саме ці риси формують ядро інтеграційної структури особистості в цій групі, стаючи не лише психологічними адаптаційними ресурсами, а й основою для формування глибшого «Я»-образу. На відміну від класичного компенсаторного підходу, ці характеристики не зводяться до захисної реакції на зовнішні загрози, а трансформуються у стабільний механізм внутрішньої опори, що дозволяє не тільки витримувати тиск середовища, а й формувати автономну ідентичність. Розвинена емоційна чутливість, здатність до інтеграції складного досвіду та рефлексії щодо власного становища в соціальній структурі створюють умови для формування гнучкої, але цілісної особистості. У цьому контексті зрілість постає не як стандартна ознака вікового розвитку, а як відповідь на виклики, в яких афективне усвідомлення себе стає необхідною

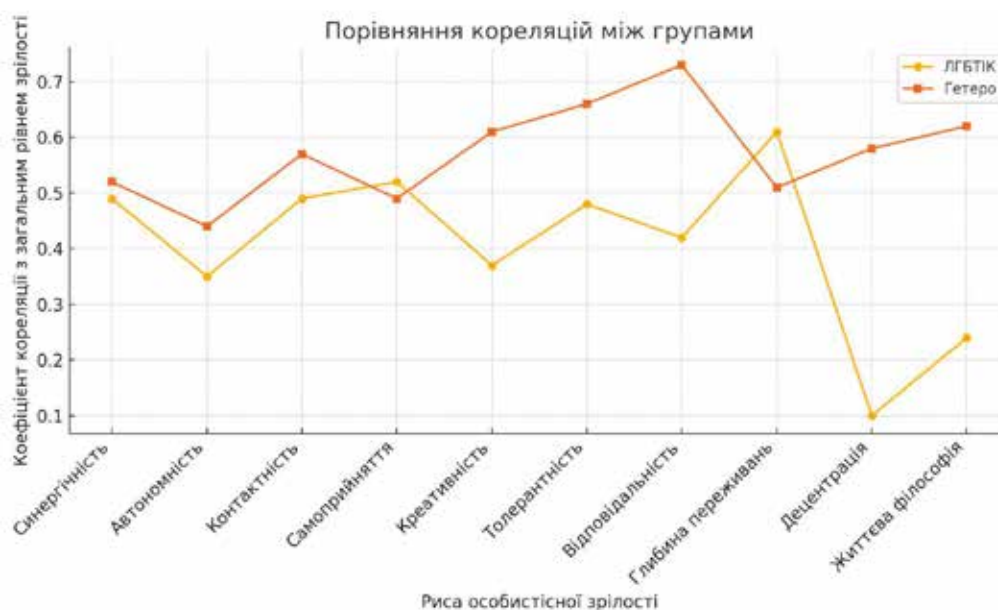

Рис. 1. Порівняння кореляцій між групами ЛГБТІК і гетеросексуалами

умовою психічної стійкості [3, с. 6; 4, с. 2–4].

У гетеросексуальній підвибірці, навпаки, зафіксовано більшу розкиданість рівнів зрілості та вищий відсоток критичних значень. Це може бути наслідком меншого запиту на глибоку інтеграцію – з огляду на меншу потребу в адаптації до викликів соціального відторгнення або розмитості ідентичності. Наявна фрагментарність може також свідчити про відсутність стимулів до глибокої рефлексії та саморозвитку в умовах відносної нормативності [5, с. 297; 6, с. 113].

У підсумку аналіз виявлених моделей дозволяє зробити припущення про те, що шляхи досягнення особистісної цілісності значною мірою залежать від контексту досвіду, соціальних умов і культурної ролі суб'єкта. Умовно кажучи, психологічна зрілість може досягатися як через нормативну стабілізацію (у гетеросексуальних учасників), так і через переживання викликів і пошук автентичності (у ЛГБТІК-осіб). Ці висновки варто враховувати в дослідницькій роботі, психодіагностиці, а також у психотерапевтичній практиці, орієнтованій на міжгрупову чутливість, деконструкцію стигматизуючих моделей та інтерсекційний підхід.

Висновки. У результаті дослідження встановлено, що рівень внутрішньоособистісної зрілості

серед опитаних демонструє домінування необхідного рівня (65%), що свідчить про часткову інтеграцію особистісних рис із потенціалом для подальшого розвитку. Представники ЛГБТІК-спільноти продемонстрували значно нижчий відсоток критичного рівня (7,5 %) у порівнянні з гетеросексуальними респондентами (36,7 %), що може свідчити про вищу адаптивність та більш узгоджену особистісну структуру в умовах соціального тиску. Кореляційний аналіз виявив суттєві міжгрупові відмінності: у ЛГБТІК-групі інтеграція особистісних рис реалізується переважно за емоційно-креативною моделлю (креативність, контактність, самоприйняття), тоді як у гетеросексуальній – за структурно-функціональною (відповідальність, автономність, життєва філософія). Такі відмінності можна інтерпретувати як результат впливу досвіду маргіналізації та потреби у внутрішній згуртованості як способі психологічного виживання. Дослідження підтверджує контекстну зумовленість зрілості та вказує на її потенціал як ресурсу адаптації, що є релевантним як у психологічній практиці. Подальші дослідження доцільно зосередити на якісному аналізі досвіду інтеграції у ЛГБТІК-партнерстві, а також вивченні впливу культурного контексту та вікових чинників на розвиток зрілості.

Список літератури:

1. Штепа О.С. Особистісна зрілість: Модель. Опитувальник. Тренінг. Монографія. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 210 с.
2. Bellele N.Z. Investigation of the Multidimensional Well-Being Assessment (MWA) in a Sample of Sexual Minority Women of Color (SMWOC): Doctoral dissertation. Alliant International University. ProQuest Dissertations Publishing, 2020. URL: <https://surl.li/womzzv> (дата звернення: 06.04.2025).
3. Farnsworth L.M. An assessment of intrapersonal and interpersonal resilience factors among trans people: A literature review and quantitative investigation: Master's thesis. Oregon State University. Oregon State University Library, 2013. URL: <https://ir.library.oregonstate.edu/downloads/9z903358q> (дата звернення: 06.04.2025).
4. Ma R., Else-Quest N. M. Destigmatizing borderline personality disorder with social justice and intersectional cultural humility: How researchers can construct and deconstruct stigma. *Feminism & Psychology*. 2025. URL: <https://doi.org/10.1177/09593535241278213> (дата звернення: 10.04.2025).
5. Holosko M.J., Skinner J., Ra'Shanda S. R. Person-centered theory. In: Thyer B. A. (Ed.) *Handbook of Human Behavior and the Social Environment*. New York: Routledge, 2008. С. 297–312. URL: <https://surl.li/xmohaz> (дата звернення: 07.04.2025).
6. Ridenour J.M., Lewis K.C., Waugh M. H. The alternative DSM model for personality disorders in psychological assessment and treatment. Washington: American Psychological Association, 2022. URL: <https://psycnet.apa.org/record/2022-70965-008> (дата звернення: 17.04.2025).

Konev O. S. INTRAPERSONAL MATURITY IN LGBTQ+ AND HETEROSEXUAL INDIVIDUALS: RESULTS OF AN EMPIRICAL COMPARISON

The article is devoted to the study of intrapersonal maturity as a key integrative construct that defines the level of psychological wholeness, autonomy, responsibility, empathy, and the capacity for self-reflection. The paper reveals the specifics of intergroup differences in maturity structures between LGBTQ+ individuals and heterosexual respondents. The empirical research was conducted using O. Shtepa's Intrapersonal Maturity Questionnaire, which made it possible to quantitatively assess the degree of realization of ten key personal traits and to identify typical models of their integration.

A total of 100 respondents were surveyed (60 heterosexual and 40 LGBTQ+) via an anonymous online questionnaire. It was found that the majority of participants in both groups demonstrated a sufficient level of maturity; however, a significantly higher proportion of critical-level indicators was observed among heterosexual individuals (36.7%) compared to the LGBTQ+ group (7.5%). It was identified that the LGBTQ+ group was characterized by an emotionally creative integration model (including contactfulness, creativity, self-acceptance, and synergy), while the heterosexual group exhibited a structurally functional model (based on responsibility, autonomy, and life philosophy).

The obtained results were interpreted in the context of marginalization, social pressure, and broader sociocultural shifts that shape the current state of Ukrainian society. These shifts include both existential uncertainty related to war, political and economic instability, and the destabilization of traditional social norms, the emergence of new identity forms, and the increase in variability of personal self-determination. It was established that the identified differences in the structure of personality maturity may indicate the existence of alternative mechanisms for achieving psychological integrity, formed in response to external challenges.

The results of this study may be used in further intergroup empirical research in the field of identity psychology, as well as in psychotherapeutic practice, preventive mental health work, and the development of support interventions for individuals experiencing stigmatization or psychological burden related to their identity.

Key words: *intrapersonal maturity, LGBTQ+, psychological well-being, responsibility, psychological adaptation, sexual orientation, stigmatization.*